

Босва Е. В.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
доцент кафедри української філології та методики викладання фахових
дисциплін, кандидат філологічних наук.*

Дейнега Н. А.

магістрант факультету української філології ПНПУ ім. К. Д. Ушинського

АЛГОРИТМ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТОК-ШОУ «ШУСТЕР – LIVE»

Зростаюча роль засобів масової інформації, інтенсивний розвиток політичних технологій, усе більша театралізація політичної діяльності сприяють підвищенню уваги суспільства до теорії й практики політичної комунікації. Найяскравішими рисами українського масмедійного політичного дискурсу «післямайданного» періоду стали конфліктогенність і агресивність, які й визначили загальний напрямок мовного впливу.

Проблема вербальної агресії все частіше стає предметом аналізу й обговорення в лінгвістичній науці. Необхідність дослідження цієї проблеми зумовлена її залученістю в соціальний контекст, тому що саме суспільство виконує функцію регулятора різноманітних проявів даного феномена. Безпосереднім *об'єктом* нашого аналізу стали політичні дискурси учасників телевізійного ток-шоу «Шустер–Live». Зазначимо, що вказане телевізійне політичне ток-шоу «Шустер–Live» являє собою складну семіотичну систему дискурсивних утворень, сконцентрованих навколо певної політичної події, ідеї, які є центром тяжіння, домінантою для сформованих навколо них історій. Кожен з учасників ток-шоу (політики, журналісти, аналітики, гості) орієнтований на своє коло адресатів і залежно від ситуації може використовувати тексти різних стилів і жанрів. За аналогією зі знаками і мовленнєвими актами політичного дискурсу жанровий простір такого ток-шоу можна структурувати щодо базової семіотичної тріади *«інтеграція – орієнтація – агональність»*.

Як відомо, мовленнєву агресію дослідники визначають як грубе, образливе спілкування; словесне вираження негативних емоцій, почуттів або намірів у неприйнятній в даній мовленнєвій ситуації формі (Щербинина Ю. В. Речевая агрессия и пути её преодоления. 2004, с.9), що може проявлятися у межах будь-якого типу спілкування і будь-якого дискурсу, незалежно від його часових і національних факторів. Ми розглядаємо агресію як вид психологічного та комунікативного насильства, за допомогою якого конструюється ситуативна нерівність позицій комунікантів; як тип мовленнєвої поведінки, що проявляється у використанні певних стратегій і тактик, і семіотичну константу, яка реалізується певною номенклатурою мовленнєвих засобів.

До маніпулятивних стратегій, якими користуються політики на телевізійному ток-шоу, ми відносимо стратегію дискредитації політичного опонента й стратегію вихваляння представника своєї політичної сили. Стратегія дискредитації політичного опонента реалізується через застосування тактики створення образу ворога і тактики дистанціювання від нього. Стратегія вихваляння може бути реалізована через застосування тактики солідаризації з адресатом і тактики створення образу героя. Так, наприклад, тактика створення образу ворога може реалізовуватися завдяки хамству, що є «грубістю, нахабством, разом узятих, але при цьому – помножених на безкарність» (Довлатов С. Это «непереводимое» слово «хамство». – Режим доступу: <http://www/sergei.dovlatov.com/books/etoperet.html>). Зазначимо, що ображення, брутальність, хамство – сукупність стереотипів агресивної мовленнєвої поведінки, що представляє механізм вербалізації засобів негативного спотворення соціального «портрету» мовної особистості. Наприклад: *...пришли заняться рэкетом такие, как Порошенко;* (М. Бродський; 08.01.10). Порівняємо із засобами реалізації іншої тактики, тактики створення образу героя, що передбачає розкриття лідерських якостей політика в очах масового одержувача за допомогою створення позитивного ставлення до політичного діяча, його партії, їх дій, рішень. До основних мовних засобів реалізації даної тактики можна віднести наступні знаки орієнтації: висловлювання, що виражають значення першості й лідерства, наприклад: *...я тут першим сказав...* (А. Гриценко; 08.01.10); апеляція до віри, до Бога, наприклад: *...коли Христа розпинали, плюндрували...* (Л. Супрун; 08.01.10); висловлювання надії, упевненості, віри, наприклад: *Я переконана, що він його (шанс) використає* (Г. Герман; 05.02.10). Отже, базова опозиція «свої – чужі» визначає специфіку політичного ток-шоу та реалізується за допомогою спеціальних маркерів та ідеологічної конотації політичних термінів, цілеспрямованого підбору оцінної лексики. Ми виокремили наступні функціональні знаки для кожної тактики.

Тактика «створення образу ворога» реалізується через усвідомлюваний вибір лінгвістичних одиниць – знаків конфронтаційної агональності (агресії): одиниці, що виражають недовіру, сумнів до опонента, наприклад: *...так звані політичні еліти, які зенили в корупції* (І. Богословська; 08.01.10); метафори, що несуть негативну конотацію, наприклад: *галопируючий рост цен* (І. Алексєєв; 08.01.10); одиниці з експресивно-оцінним негативним елементом, наприклад: *безумное и обезумевшее правительство* (М. Бродський; 08.01.10); висловлювання, що виражають іронію, сарказм, наприклад: *Ви такой гарный, просвітлений після молитви, ...такий добрий, шляхетний...* (Ю. Кармазіну); образні висловлювання, що несуть негативну конотацію, наприклад: *міжсобойчики представників Президента і Прем'єра* (І. Мирошніченко; 08.01.10); обвинувачення, наприклад: *Она договорила с Путином и подставила Украину.* (М. Бродський; 08.01.10); чутки, наприклад: *...існував сценарій про те, що вибори можуть бути*

зірвані... (Г. Герман; 05.02.10); висміювання опонента, наприклад: *Від Вас я завжди в захопленні! Тепер я розумію звідки черпав своє натхнення Булгаков!* (В. Бондаренко В. Лук'янову; 08.01.10). Чутки можна віднести до знаків дезорієнтації, що перетворюються у конфронтаційну агональність. Тактика дистанціювання від політичного опонента реалізована через усвідомлюваний вибір лінгвістичних одиниць – знаків конфронтаційної агональності (агресії): знаки з елементами протиставлення, боротьби, наприклад: *... я буду боротися...* (Ю. Тимошенко; 23.04.10); «знеособлення» опонента, наприклад: *Коли та, що виступала переді мною, захищала бізнес зятя Кучми...* (В. Бондаренко про І. Богословську; 08.01.10); звинувачення опонента у неправді, наприклад: *... не розказуйте дурниць, це – відверта брехня...* (О. Тягнибок; 26.04.11) тощо.

Отже, в результаті аналізу вербальних функціональних знаків телевізійних політичних дискурсів, мовленнєвих стратегій і тактик їх ведення на ток-шоу ми можемо констатувати, що політичний дискурс – це ілюктивний мовленнєвий акт, при якому внаслідок мовної агресії відбувається зниження соціального статусу адресата шляхом використання прийомів комунікативного тиску.

Пахомова О. А.

Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, кандидат філологічних наук

УМОВНІ СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ В МОВІ ЗАКОНОДАВСТВА

На сучасному етапі політичних і соціальних перетворень у нашому суспільстві особливого значення набуває характеристика текстів, що функціонують у законодавчій сфері. Мова законів цікавить як юристів (Харитонов Є. О., Коржанський М. Й., Коссак В. М.), так і лінгвістів (Баранник О. Ю., Стельникович Г. М.). Досі в науковців немає єдиної думки стосовно позиції мови законодавства в системі функціонально-стильової типології мовлення: її вважають однією з форм мови права (Комарова Р. М.), функціональним різновидом правничої мови (Артикуца Н. В.), окремим функціональним стилем (Кравченко С. П., Баранник Д. Х.). Мабуть, про статус мови закону як самостійного стильового різновиду можна говорити лише умовно. Більшість учених (Прадід Ю. Ф., Токарська А. С.) традиційно визначають мову законодавства як підстиль офіційно-ділового стилю, що поєднує сукупність мовних засобів, які формують текст закону чи іншого нормативно-правового акта.

Законодавчий підстиль вивчали переважно на рівні лексики, де його відмінності виражені найбільш яскраво. З точки зору синтаксису він мало досліджений. Це пояснюється тим, що мова законів не має специфічно-